

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

27. oktoober 2022 *

Eelotsusetaotlus – Raudteetransport – ELTL artikkel 102 – Turgu valitseva seisundi kuritarvitamine – Direktiiv 2001/14/EÜ – Juurdepääs raudteetaristule – Artikkel 30 – Raudtee reguleeriv asutus – Taristu kasutustasude kontroll – Liikmesriigi kohtud – Tasude kontrollimine konkurentsioiguse seisukohast – Pädevuse jaotus reguleeriva asutuse ja liikmesriigi kohtute vahel

Kohtuasjas C-721/20,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Kammergericht Berliini (Berliini liidumaa kõrgeim üldkohus, Saksamaa) 10. detsembri 2020. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 30. detsembril 2020, menetluses

DB Station & Service AG

versus

ODEG Ostdeutsche Eisenbahn GmbH,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja president C. Lycourgos, kohtunikud L. S. Rossi, J.-C. Bonichot (ettekandja), S. Rodin, ja O. Spineanu-Matei,

kohtujurist: T. Čapeta,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- DB Station & Service AG, esindajad: *Rechtsanwälte* M. Köhler ja M. Weitner,
- ODEG Ostdeutsche Eisenbahn GmbH, esindajad: *Rechtsanwälte* A. R. Schüssler ja B. Uhlenhut,
- Euroopa Komisjon, esindajad: B. Ernst ja G. Meessen,

olles 7. aprilli 2022. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada ELTL artiklit 102 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2001. aasta direktiivi 2001/14/EÜ raudtee infrastruktuuri läbilaskevõime jaotamise ja tasude kehtestamise kohta raudtee infrastruktuuri kasutamise eest (EÜT 2001, L 75, lk 29; ELT eriväljaanne 07/05, lk 404) (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2007. aasta direktiiviga 2007/58/EÜ (ELT 2007, L 315, lk 44)) (edaspidi „direktiiv 2001/14“) artikleid 4, 7–12 ja 30.
- 2 Taotlus on esitatud DB Station & Service AG (edaspidi „DB Station & Service“) ja ODEG Ostdeutsche Eisenbahn GmbH (edaspidi „ODEG“) vahelises kohtuvaidluses, mis puudutab selle kasutustasu suurust, mida teine ettevõtja peab maksma esimese ettevõtja käitatavate rongipeatuste kasutamise eest.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2001/14

- 3 Direktiivi 2001/14 põhjendused 5, 11, 16, 32, 40 ja 46 olid sõnastatud järgmiselt:
 - „(5) Tagamaks läbipaistvust ning kõikide raudtee-ettevõtjate diskrimineerimata juurdepääsu raudteeinfrastruktuuridele, tuleb kogu juurdepääsuõiguse teostamiseks vajalik teave avaldada võrguaruandes.
 - [...]
 - (11) Maksustamise ja läbilaskevõimsuse jaotamise skeemid peaksid võimaldama kõikidele ettevõtjatele ühetaolise ja diskrimineerimata juurdepääsu ning ausalt ja diskrimineerimata vastama kõikide kasutajate ning transpordiliikide vajadustele, niipalju kui võimalik.
 - [...]
 - (16) Maksustamise ja läbilaskevõimsuse jaotamise skeemid peaksid võimaldama vaba konkurentsi raudteeteenuste pakkumise vallas.
 - [...]
 - (32) Oluline on minimeerida konkurentsimoonutusi, mis võivad maksustamispõhimõtete oluliste erinevuste tõttu tekkida raudteeinfrastruktuuride või transpordiliikide vahel.
 - [...]

(40) Raudteeinfrastruktuur on loomulik monopol. Seepärast on vaja raudteeinfrastruktuuri-ettevõtjaid ergutada kulusid kärpima ning oma infrastruktuuri tõhusalt majandama.

[...]

(46) Raudteeinfrastruktuuri tõhusaks haldamiseks ning ausaks ja diskrimineerimata kasutamiseks on vaja luua reguleeriv organ, kes jälgib kõnealuste ühenduse eeskirjade rakendamist ning tegutseb apellatsioonioranina, ilma et see mõjutaks võimalust pöörduda kohtusse.“

4 Direktiivi artikli 1 lõikes 1 oli ette nähtud:

„Käesolev direktiiv reguleerib raudteeinfrastruktuuri kasutustasude kehtestamise ja sissenõudmise ning raudteeinfrastruktuuri läbilaskevõimsuse jaotamisega seoses rakendatavaid põhimõtteid ja protseduure.

[...]“.

5 Selle direktiivi artikkel 2 sisaldas mõisteid. See oli sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

b) *taotleja* – litsentseeritud raudtee-ettevõtja ja/või rahvusvaheline raudtee-ettevõtjate rühmitus ning liikmesriikides, kus selline võimalus on loodud, muu füüsiline ja/või juriidiline isik, [...] kellel on avalike teenuste osutamisega seonduv või ärihuvi infrastruktuuri läbilaskevõimsuse omandamiseks, et osutada oma vastavatel territooriumidel raudteeteenuseid;

[...]

f) *raamkõkkulepe* – õiguslikult siduv avalik-õiguslik või eraõiguslik üldkõkkulepe, millega määratakse kindlaks taotleja ja raudteeinfrastruktuuri-ettevõtja või jaotava organi õigused ja kohustused seoses jaotatava infrastruktuuri läbilaskevõimsusega ning tasudega, mida võetakse pikema aja vältel kui ühe sõiduplaani kehtivusaeg;

[...]

h) *raudteeinfrastruktuuri-ettevõtja* – organ või ettevõtja, kes vastutab eelkõige raudteeinfrastruktuuri rajamise ja hooldamise eest. [...]

[...]“.

6 Sama direktiivi artiklis 4 „Tasude kehtestamine, määramine ja kogumine“ oli sätestatud:

„1. Liikmesriigid kehtestavad tasude kogumise raamistiku, rikkumata seejuures raudteeinfrastruktuuri-ettevõtja majandamise sõltumatust, mis on ette nähtud [nõukogu 29. juuli 1991. aasta] direktiivi 91/440/EMÜ [ühenduse raudteede arendamise kohta (EÜT 1991, L 237, lk 25; ELT eriväljaanne 07/01, lk 341)] artikliga 4.

Nimetatud majandamise sõltumatuse nõuet silmas pidades kehtestavad liikmesriigid ka konkreetsed maksustamiseskirjad või delegeerivad vastavad volitused raudteeinfrastruktuuri-ettevõtjale. Infrastruktuuri kasutustasu kindlaksmääramist ja kõnealuse tasu kogumist korraldab raudteeinfrastruktuuri-ettevõtja.

[...]

5. Raudteeinfrastruktuuri-ettevõtjad tagavad, et maksustamisskeemi kohaldamine tooks kaasa võrdsed ja diskrimineerimata tasud eri raudtee-ettevõtjatele, kes osutavad samalaadses turuosas samaväärse iseloomuga teenuseid, ning tegelikult rakendatavad tasud oleksid kooskõlas võrguaruandes sätestatud normidega.

[...]“.

- 7 Direktiivi 2001/14 artikli 5 lõikes 1 oli sätestatud:

„Raudtee-ettevõtjatel on diskrimineerimata õigus II lisas kirjeldatud minimaalset teenustepaketti kasutada ning teenindusseadmetele raudteed mööda juurde pääseda. II lisa punktis 2 nimetatud teenuseid osutatakse diskrimineerimata ning raudtee-ettevõtjate taotlusi võib tagasi lükata üksnes juhul, kui on olemas turutingimustele vastavad alternatiivsed võimalused. [...]“.

- 8 Direktiivi artikkel 7 käsitles tasude kindlaksmääramise põhimõtteid ja selle lõikes 7 oli ette nähtud:

„II lisa punktis 2 nimetatud teenuste osutamine ei kuulu käesoleva artikli reguleerimisalasse. Eespool öeldust olenemata võetakse II lisa punktis 2 nimetatud teenuste hindade kindlaksmääramisel arvesse raudteetranspordi konkurentsiseisundit.“

- 9 Direktiivi artikli 9 lõikes 1 oli ette nähtud:

„Olenemata [EÜ] artiklitest 81, 82, 86 ja 87 ning käesoleva direktiivi artikli 7 lõikest 3, peab raudteeinfrastruktuuri-ettevõtja poolt raudtee-ettevõtjalt mis tahes teenuste eest nõutavate tasude vähendamine vastama käesolevas artiklis sätestatud kriteeriumidele.“

- 10 Sama direktiivi artikli 17 „Raamkokkulepped“ lõikes 1 oli sätestatud:

„Olenemata [EÜ] artiklitest 81, 82 ja 86 sõlmitakse taotlejaga raamkokkulepe. Kõnealuse raamkokkuleppega nähakse ette taotleja poolt soovitava ning talle pakutava infrastruktuuri läbilaskevõimsuse karakteristikud ajavahemikul, mis ületab ühe sõiduplaani kehtivusaega. Raamkokkuleppes ei sätestata rongiliinide üksikasju, kuid selles püütakse järgida taotleja õigustatud ärialaseid vajadusi. [...]“.

- 11 Direktiivi 2001/14 artikli 24 lõikes 2 oli ette nähtud:

„Kui on olemas sobilikud alternatiivsed marsruudid, võib raudteeinfrastruktuuri-ettevõtja pärast huvitatud isikutega konsulteerimist määrata teatava infrastruktuuri kasutamiseks teatavat liiki liiklusele. Olenemata [EÜ] artiklitest 81, 82 ja 86 võib raudteeinfrastruktuuri-ettevõtja pärast niisugust määramist infrastruktuuri läbilaskevõimsuse jagamisel eelistada kõnealust liiki liiklust.“

- 12 Direktiivi artiklis 30 „Reguleeriv organ“ oli sätestatud:

„1. Ilma et see mõjutaks artikli 21 lõike 6 kohaldamist, loovad liikmesriigid reguleeriva organi. Kõnealune organ, mis võib olla transpordiküsimuste eest vastutav ministeerium või mis tahes

muu organ, on organisatsiooniliselt, rahastamisotsuste osas, õigusliku struktuuri poolest ning otsustustes sõltumatu mis tahes raudteeinfrastruktuuri-ettevõtjast, maksustavast organist, jaotavast organist või taotlejast. Lisaks on organ funktsionaalselt sõltumatu igast pädevast asutusest, kes on seotud avaliku teenindamise lepingu töövõtja kindlaksmääramisega. Organ tegutseb vastavalt käesolevas artiklis sätestatud põhimõtetele, kusjuures apelleerimise ja reguleerimisega seotud funktsioonid võib anda eri organitele.

2. Kui taotleja leiab, et teda on ebaõiglaselt koheldud, diskrimineeritud või muul viisil kahjustatud, võib ta esitada reguleerivale organile apellatsiooni eelkõige raudteeinfrastruktuuri-ettevõtja või vajadusel raudtee-ettevõtja otsuste vastu, mis on seotud:

a) võrguaruandega;

[...]

d) maksustamisskeemiga;

e) temalt nõutavate või nõuda kavatsetavate infrastruktuuri kasutustasude suurusega;

f) juurdepääsu kor[raga] kooskõlas nõukogu [direktiivi 91/440 (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiviga 2004/51/EÜ (ELT 2004, L 164, lk 164; ELT eriväljaanne 07/08, lk 251))] artikliga 10.

3. Reguleeriv organ tagab, et raudteeinfrastruktuuri-ettevõtja poolt kehtestatud tasud on II peatükiga vastavuses ning mittediskrimineerivad. Taotlejate ja raudteeinfrastruktuuri-ettevõtja läbirääkimised infrastruktuuri kasutustasude üle on lubatud üksnes juhul, kui need toimuvad reguleeriva organi järelevalve all. Reguleeriv organ sekkub, kui läbirääkimised läheksid ilmselt vastuollu käesoleva direktiivi nõuetega.

[...]

5. Reguleeriv organ peab kaebuste puhul otsuse tegema ning võtma meetmeid olukorra heastamiseks hiljemalt kahe kuu jooksul alates kogu teabe saamisest.

Olenemata lõikest 6 on reguleeriva organi otsus siduv kõikidele pooltele, keda see puudutab.

[...]

6. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et reguleeriva organi otsused on võimalik kohtus läbi vaadata.“

13 Direktiivi II lisa punkt 2 oli sõnastatud järgmiselt:

„Rööbasteed mööda teenindusvahendite juurde pääs ning teenindamine hõlmab:

[...]

c) jaamu, jaamahooneid ja muid rajatisi reisijate jaoks;

[...]“.

Direktiiv 2012/34/EL

- 14 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. novembri 2012. aasta direktiivi 2012/34/EL, millega luuakse ühtne Euroopa raudteepiirkond (ELT 2012, L 343, lk 32), artikli 55 lõikes 1 on ette nähtud:

„Iga liikmesriik loob ühtse raudteesektorit reguleeriva riikliku asutuse. Ilma et see piiraks lõike 2 kohaldamist, on kõnealune asutus eraldiseisev asutus, mis on organisatsioonilise, funktsionaalse ja hierarhilise ülesehituse poolest ning otsuste tegemise seisukohast õiguslikult eraldiseisev ja sõltumatu teistest avalik-õiguslikest või eraõiguslikest üksustest. Samuti on ta organisatsiooniliselt, rahastamisotsuste osas, õigusliku struktuuri poolest ning otsustustes sõltumatu mis tahes raudteeinfrastruktuuri-ettevõtjast, tasusid määravast asutusest, läbilaskevõimet jaotavast asutusest või taotlejast. Lisaks on asutus funktsionaalselt sõltumatu kõigist pädevatest asutusest, kes on seotud avaliku teenindamise lepingu sõlmimisega.“

- 15 Direktiivi artiklis 56 „Reguleeriva asutuse ülesanded“ on sätestatud:

„1. Ilma et see piiraks artikli 46 lõike 6 kohaldamist, on taotlejal õigus, kui ta leiab, et teda on ebaõiglaselt koheldud, diskrimineeritud või muul viisil kahjustatud, esitada reguleerivale asutusele kaebus eelkõige raudteeinfrastruktuuri-ettevõtja või vajaduse korral raudteeveo-ettevõtja või teenindusrajatise käitaja otsuste peale, mis käsitlevad:

a) võrgustiku teadaannet selle esialgsel ja lõplikul kujul;

[...]

d) kasutustasude määramise skeemi;

e) temalt nõutavate või nõuda kavatsetavate infrastruktuuri kasutustasude suurust;

[...]

g) teenustele juurdepääsu ja teenuste eest kasutustasude määramist kooskõlas artikliga 13;

2. Ilma et see piiraks liikmesriikide konkurentsiasutuste õigusi konkurentsi tagamisel raudteeteenuste turul, on reguleerival asutusel pädevus jälgida konkurentsiolukorda raudteeteenuste turul ning eelkõige kontrollida omal algatusel lõike 1 punkte a–g, et hoida ära taotlejate diskrimineerimist. Ta kontrollib eelkõige, kas võrgustiku teadaanne sisaldab diskrimineerivaid sätteid või kas sellega antakse raudteeinfrastruktuuri-ettevõtjatele kaalutusõigus, mida on võimalik kasutada taotlejate diskrimineerimiseks.

[...]

6. Reguleeriv asutus tagab, et raudteeinfrastruktuuri-ettevõtja poolt kehtestatud kasutustasud on IV peatüki 2. jaoga vastavuses ning mittediskrimineerivad. [...]

[...]

9. Reguleeriv asutus vaatab ühe kuu jooksul alates kaebuse saamisest kaebuse läbi ning vastavalt vajadusele palub asjakohast teavet ja alustab konsulteerimist kõikide osapooltega. Ta teeb kaebuste suhtes otsuse, võtab meetmeid olukorra heastamiseks ja teavitab asjaomaseid osapooli

oma põhjendatud otsusest eelnevalt kindlaks määratud mõistliku aja jooksul, kuid igal juhul kuue nädala jooksul alates kogu asjakohase teabe saamisest. Ilma et see piiraks liikmesriikide konkurentsiasutuste õigusi konkurentsi tagamisel raudteeteenuste turul, teeb reguleeriv asutus vajaduse korral omal algatusel otsuse asjakohaste meetmete kohta kõnealustel turgudel taotlejate diskrimineerimise, turu moonutamise ja mis tahes muu negatiivse arengu korrigeerimiseks, võttes eelkõige arvesse lõike 1 punkte a–g.

Reguleeriva asutuse otsus on siduv kõikidele asjaomastele isikutele ja see ei kuulu teise haldusasutuse kontrolli alla. Reguleeriv asutus on suuteline jõustama oma otsuseid sobivate karistuste, sealhulgas trahvidega.

[...]“.

Määrus (EÜ) nr 1/2003

- 16 Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1/2003 [ELTL] artiklites [101 ja 102] sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205) artikli 3 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Kui liikmesriikide konkurentsiasutused või siseriiklikud kohtud kohaldavad siseriiklikku konkurentsioigust [ELTL artikli 101] lõikes 1 sätestatud kokkulepete, ettevõtjate ühenduste otsuste ja kooskõlastatud tegevuse suhtes, mis võivad mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust selle sätte tähenduses, peavad nad selliste kokkulepete, otsuste ja niisuguse kooskõlastatud tegevuse suhtes kohaldama ka [ELTL artiklit 101]. Kui liikmesriikide konkurentsiasutused või siseriiklikud kohtud kohaldavad siseriiklikku konkurentsioigust [ELTL artikli 102] alusel keelatud kuritarvitamise suhtes, peavad nad kohaldama ka [ELTL artiklit 102].“

Saksa õigus

- 17 27. aprilli 2005. aasta üldise raudteeseaduse (Allgemeines Eisenbahngesetz), mida on muudetud kolmanda seadusega raudteed käsitlevate õigusnormide muutmise kohta (Drittes Gesetz zur Änderung eisenbahnrechtlicher Vorschriften) (BGBl. 2005 I, lk 1138), 1. septembrini 2016 kehtinud redaktsiooni (edaspidi „AEG“) §-s 14b oli ette nähtud:

„(1) Reguleeriva asutuse ülesanne on jälgida juurdepääsu raudteetaristule reguleerivate raudteed käsitlevate õigusnormide järgimist eelkõige osas, mis puudutab

[...]

4. kasutustingimusi, tasude kindlaksmääramise põhimõtteid ja kasutustasude suurust.

(2) See ei mõjuta konkurentsiasutuste ülesandeid ja pädevust, mis on ette nähtud [konkurentsipiirangute vastases seaduses (Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen)]. Reguleeriv asutus ja raudtee üle järelevalvet teostavad asutused ning konkurentsiasutused ja kontrolliasutused, mille pädevus tuleneb [elektroonilise side seadusest (Telekommunikationsgesetz)] ja [energiamajanduse seadusest (Energiewirtschaftsgesetz)], vahetavad vastastikku teavet, mis võib olla nende asutuste ülesannete täitmisel oluline. Nad peavad eelkõige üksteist teavitama kavandatavatest otsustest, mille eesmärk on keelata

raudteetaristu-ettevõtjate kuritarvitavat või diskrimineerivat tegevust. Nad peavad andma üksteisele võimaluse esitada märkusi enne, kui pädev asutus menetluse lõpetab.“

18 AEG §-s 14d oli sätestatud:

„Avalikud raudteetaristu-ettevõtjad teavitavad reguleerivat asutust:

[...]

6. raudteevõrgustiku ja teenindusrajatiste kasutamise tingimuste, sealhulgas tasude kindlaksmääramise põhimõtete ja kummagi kasutamise eest ette nähtud tasude suuruse kavandatavast uuesti läbivaatamisest või muutmisest.“

19 Selle seaduse § 14e lõikes 1 oli ette nähtud:

„Reguleeriv asutus võib alates § 14d kohase teate saamisest

[...]

4. nelja nädala jooksul § 14d esimese lause punktis 6 nimetatud kavandatavale läbivaatamisele või muutmisele vastu vaielda,

kui kavandatavad otsused rikuvad raudteed käsitlevaid õigusnorme, mis reguleerivad juurdepääsu raudteetaristule.“

20 Seaduse § 14f oli sõnastatud järgmiselt:

„(1) Reguleeriv asutus võib omal algatusel kontrollida

[...]

2. sätteid, mis puudutavad raudteetaristu-ettevõtja taristu kasutustasude ja muude tasude suurust või struktuuri.

Reguleeriv asutus võib edasiulatuvalt

1. kohustada raudteetaristu-ettevõtjat muutma oma juhiste järgi esimese lause punktis 1 nimetatud tingimusi või esimese lause punktis 2 nimetatud tasude kindlaksmääramise süsteemi, või

2. tühistada esimese lause punktis 1 nimetatud tingimused või esimese lause punktis 2 nimetatud tasude kindlaksmääramise süsteem,

kui need rikuvad raudteed käsitlevaid õigusnorme, mis reguleerivad juurdepääsu raudteetaristule.

(2) Kui kokkulepet § 14 lõikes 6 nimetatud juurdepääsu või §-s 14a nimetatud raamkokkuleppe kohta ei ole sõlmitud, võib reguleeriv asutus raudteetaristu-ettevõtja otsuseid kontrollida taotluse alusel või omal algatusel. Vastava taotluse võivad esitada juurdepääsuloaga ettevõtjad, kelle õigust

raudteetaristut kasutada on võib-olla piiratud. Taotlus tuleb esitada tähtaja jooksul, mille jooksul võib esimeses lauses nimetatud kokkulepete sõlmimise ettepanekuga nõustuda. Kontroll võib hõlmata muu hulgas järgmist:

[...]

3. taristu kasutustasu ja muude tasude suurus või struktuur.

Reguleeriv asutus palub pooltel esitada kogu vajalik teave piisava tähtaja jooksul, mis ei või ületada kahte nädalat. Selle tähtaja möödumisel teeb reguleeriv asutus taotluse kohta otsuse kahe kuu jooksul.

(3) Kui raudteetaristu-ettevõtja otsus rikub lõikes 2 nimetatud juhul taotluse esitaja õigust raudteetaristut kasutada, siis

1. kohustab reguleeriv asutus raudteetaristu-ettevõtjat otsust muutma või
2. määrab reguleeriv asutus kindlaks lepingutingimused, teeb otsuse lepingu kehtivuse kohta ja tunnistab nende tingimustega vastuolus olevad lepingud kehtetuks.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 21 Saksamaa ajaloolise raudtee-ettevõtja Deutsche Bahn AG tütarettevõtja DB Station & Service käitab selles liikmesriigis ligikaudu 5400 rongipeatust. Nende rajatiste kasutamise tingimused on kindlaks määratud raamlepingutes, mille ta sõlmib raudteeveo-ettevõtjatega. Nende tingimuste kohaselt määratakse kasutustasude suurus kindlaks DB Station & Service'i koostatud hinnakirja järgi.
- 22 ODEG on raudteeveo-ettevõtja, kes kasutab DB Station & Service'i taristut oma reisijateveoteenuste osutamisel linnalähirongidega. Need kaks ettevõtjat sõlmisid selleks raamkokkuleppe.
- 23 DB Station & Service kehtestas 1. jaanuaril 2005 uue hinnakirja nimetusega SPS 05. ODEG jaoks tähendas see hinnakiri suuremaid taristu kasutustasusid, mida ta küll maksis, kuid mida ta põhjendatuks ei pidanud, kuna ta ei olnud nende suurusega nõus.
- 24 Bundesnetzagentur (föderaalne võrguamet, Saksamaa) kui pädev reguleeriv asutus tunnistas 10. detsembri 2009. aasta otsusega SPS 05 alates 1. maist 2010 kehtetuks. DB Station & Service esitas selle otsuse peale kaebuse. Oberverwaltungsgericht Nordrhein-Westfalen (Nordrhein-Westfaleni liidumaa kõrgeim halduskohus, Saksamaa) omistas 23. märtsi 2010. aasta otsusega sellele kaebusele peatava toime. Käesolevas kohtuasjas eelotsusetaotluse esitamise ajal ei olnud see kohus siiski veel sisulist otsust teinud.
- 25 ODEG esitas Landgericht Berlinile (Berliini esimese astme kohus, Saksamaa) mitu hagi, milles palus tagastada novembrist 2006 kuni detsembrini 2010 SPS 05 alusel makstud kasutustasude summa osas, milles see ületab summat, mis oleks tulnud tasuda varem kehtinud hinnakirja, s.o SPS 99 alusel. Need hagid rahuldati „õigluse kaalutlustel“ Saksa tsiviilseadustiku (Bürgerliches Gesetzbuch) § 315 alusel, mis võimaldab kohtul taastada lepingulise tasakaalu, kui see on

hääritud. DB Station & Service esitas apellatsioonkaebuse Kammergericht Berlinile (Berliini liidumaa kõrgeim üldkohus, Saksamaa) ehk eelotsusetaotluse esitanud kohtule, kes liitis eri kohtuasjad 30. novembri 2015. aasta kohtumäärusega.

- 26 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Bundesnetzagentur jättis 11. oktoobri 2019. aasta otsusega vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata mitme raudteeveo-ettevõtja kaebused, milles nad palusid kontrollida tagantjärele SPS 05 alusel makstud tasude õiguspärasust. Selle otsuse peale esitati kaebus, mille menetlemine oli käesolevas kohtuasjas eelotsusetaotluse esitamise ajal Verwaltungsgericht Kölnis (Kölni halduskohus, Saksamaa) veel pooleli.
- 27 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et tema menetluses oleva vaidluse lahendamine sõltub sellest, kuidas tõlgendada direktiivi 2001/14, mis on kohtuasjas ajaliselt ja esemeliselt kohaldatav. Täpsemalt on sellel kohtul tekkinud küsimus, kuidas suhestub direktiivi artiklis 30 nimetatud reguleerivate asutuste pädevus riigisiseste tsiviilkohtute omaga, kui viimased peavad kohaldama ELTL artiklit 102.
- 28 Eelotsusetaotluse esitanud kohus tuletab sellega seoses meelde, et Euroopa Kohus otsustas 9. novembri 2017. aasta kohtuotsuse CTL Logistics (C-489/15, EU:C:2017:834) punktis 103, et direktiiviga 2001/14 on vastuolus see, kui üldkohtud juhtumipõhiselt kontrollivad taristu kasutustasude õiglust, sõltumata järelevalvest, mida teeb direktiivi artikli 30 kohaselt asutatud reguleeriv asutus. Siiski ei ole kindel, et selle kohtuotsuse kaalutlusi saab kohaldada ka juhul, kui need kohtud peavad kontrollima samade tasude õiguspärasust ELTL artikli 102 ja riigisisese konkurentsioiguse seisukohast, mis keelab muu hulgas turgu valitseva seisundi kuritarvitamise.
- 29 Mitu Saksa kohut on otsustanud, et 9. novembri 2017. aasta kohtuotsuses CTL Logistics (C-489/15, EU:C:2017:834) esile toodud põhimõtetega on vastuolus see, kui nad teevad tagasimaksmise hagide kohta otsuse enne, kui pädev reguleeriv asutus on selles suhtes teinud lõpliku otsuse. Seevastu 29. oktoobri 2019. aasta kohtuotsuses Trassenentgelte otsustas Bundesgerichtshof (liitvabariigi kõrgeim üldkohus, Saksamaa), et ELTL artikli 102 kohaldamine tsiviilkohtute poolt on õiguspärane ja nõutav, ilma et selleks oleks vaja reguleeriva asutuse eelnevat lõplikku otsust.
- 30 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab siiski, et on põhjust Saksamaa kõrgeima tsiviilkohtu seisukohast kõrvale kalduda.
- 31 Esiteks võib tsiviilkohtute teostatav kontroll kahjustada reguleeriva asutuse ainupädevust, millele on viidatud 9. novembri 2017. aasta kohtuotsuses CTL Logistics (C-489/15, EU:C:2017:834).
- 32 Teiseks tuleneb Euroopa Kohtu praktikast ja eelkõige 30. jaanuari 1974. aasta kohtuotsusest BRT ja Société belge des auteurs, compositeurs et   diteurs (127/73, EU:C:1974:6) t  epooldest, et liikmesriikide kohtud on kohustatud ELTL artiklit 102 vahetult kohaldama. Euroopa Kohus ei ole siiski veel teinud otsust selle kohta, kuidas see kohustus suhestub pädevusega, mis on reguleerival asutusel, kelle ülesanne on direktiivi 2001/14 alusel teha järelevalvet tasude üle.
- 33 Kolmandaks on eelotsusetaotluse esitanud kohus seisukohal, et kuigi Euroopa Kohus leidis 10. juuli 2014. aasta kohtuotsuse Telefónica ja Telefónica de Espa  a vs. komisjon (C-295/12 P, EU:C:2014:2062) punktis 135, et ELTL artikli 102 kohaldamine Euroopa Komisjoni poolt ei sõltu sellest, kas liikmesriigi reguleeriv asutus on kõnealuseid meetmeid enne anal  ysinud, et see otsus on põhjendatud asjaoluga, et erinevalt selle sätte kohaldamisest tsiviilkohtute poolt ei esine komisjoni sekkumise korral ohtu, et tehakse mitu otsust, mis võivad üksteisest erineda.

- 34 Neljandaks leidis Bundesgerichtshof (liitvabariigi kõrgeim üldkohus) 1. septembri 2020. aasta kohtuotsuses Stationspreissystem II, et direktiivi 2001/14 artikli 30 lõige 3 ei võimalda reguleerival asutusel teha otsust juba makstud tasude kohta, veel vähem näha ette kohustust neid tasusid tagastada. See kohus järeldas, et kuritarvituste kontrollimine ELTL artikli 102 alusel ei sekku reguleeriva asutuse pädevusse, kuna selline kontroll artikli 102 alusel piirdub ettevõtjate varasema käitumise tõttu tekkinud kahju tagantjärele hüvitamisega.
- 35 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et see liidu õiguse analüüs on ekslik. Esiteks ei toeta direktiivis 2001/14 ükski element tema arvates tõlgendust, mille kohaselt reguleeriv asutus otsustab ainult edasiulatuvalt. Teiseks võimaldab ELTL artikkel 102 võtta vastu otsuseid, millega tuvastatakse aktide tühisus või nähakse ette kohustus tegevus lõpetada. Pealegi võib isegi minevikus kogutud tasude tagasimaksmine põhjustada konkurentsimoonutusi ja häirida direktiivi 2001/14 eesmärkide saavutamist.
- 36 Neil asjaoludel otsustas Kammergericht Berlin (Berliini liidumaa kõrgeim üldkohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas [direktiiviga 2001/14] – eriti selle sätetega taristuettevõtja majandamise sõltumatuse (artikkel 4), tasude kindlaksmääramise põhimõtete (artiklid 7–12) ja reguleeriva asutuse ülesannete (artikkel 30) kohta – on kooskõlas see, kui liikmesriigi tsiviilkohtud hindavad nõutud kasutustasude suurust juhtumipõhiselt ja sõltumata reguleeriva asutuse järelevalvest ELTL artiklis 102 ette nähtud kriteeriumide alusel ja/või riigisisese kartelliõiguse alusel?
2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, siis kas kuritarvituste kontrollimine liikmesriigi tsiviilkohtute poolt ELTL artiklis 102 ette nähtud kriteeriumide alusel ja/või riigisisese kartelliõiguse alusel on õiguspärane ja nõutav ka siis, kui raudteeveo-ettevõtjal on võimalus lasta makstud kasutustasude õiglust kontrollida pädeval reguleerival asutusel? Kas liikmesriigi tsiviilkohtud on kohustatud ära ootama reguleeriva asutuse vastava otsuse ja kui see otsus kohtus vaidlustatakse, siis ka selle otsuse jõustumise?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

Sissejuhatavad märkused

- 37 Kõigepealt tuleb märkida, et raudteeveo-ettevõtja ODEG esitas eelotsusetaotluse esitanud kohtule nõude tagastada väidetavalt enammakstud taristu kasutustasud, mille ta maksis DB Station & Service'ile direktiivi 2001/14 II lisa punktis 2 nimetatud teenuste eest, milleks käesoleval juhul on juurdepääs „reisijaamadele“.
- 38 Taotlus puudutab üksnes tasusid, mille ODEG on juba maksnud, nimelt ajavahemikus novembrist 2006 kuni detsembrini 2010. Seevastu ei nõua see ettevõtja nende tasude muutmist, mida ta alates sellest kuupäevast pidi maksma või peab veel maksma.
- 39 Seejärel soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus oma esimeses küsimuses teada, kas liikmesriigi tsiviilkohtud võivad kohaldada ühelt poolt ELTL artiklit 102 ja samal ajal riigisisese konkurentsioiguse asjakohaseid sätteid ning teiselt poolt ainult viimati nimetatud sätteid.

- 40 Sellega seoses tuleb märkida, et määruse nr 1/2003 artikli 3 lõike 1 kohaselt on liikmesriikide konkurentsiasutused või liikmesriikide kohtud juhul, kui nad kohaldavad riigisisest konkurentsioigust turgu valitsevas seisundis oleva ettevõtja kuritarvituse suhtes, mis võib mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust, kohustatud kohaldama ka ELTL artiklit 102 (vt selle kohta 3. mai 2011. aasta kohtuotsus *Tele2 Polska*, C-375/09, EU:C:2011:270, punkt 20).
- 41 Käesoleval juhul näib see olevat nii teabe põhjal, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus on oma eelotsusetaotluses esitanud.
- 42 Seevastu ei nähtu põhikohtuasja kirjeldusest kuidagi, et sellel kohtul oleks võimalus või kavatsus kohaldada ainult riigisisese konkurentsioiguse sätteid, mis keelavad ettevõtja ühepoolse tegevuse. Järelikult on tema küsimuse see osa hüpoteetiline ja see on vastuvõetamatu.
- 43 Lõpetuseks nähtub eelotsusetaotlusest, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu tõlgendamisraskused puudutavad sisuliselt seda, kuidas suhestuvad omavahel reguleeriva asutuse pädevus, mis on kindlaks määratud direktiivi 2001/14 artiklis 30, ja liikmesriigi kohtute pädevus kohaldada ELTL artiklit 102.
- 44 Eespool toodud kaalutlusi arvestades tuleb asuda seisukohale, et esimese küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2001/14 artiklit 30 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus see, kui liikmesriigi kohtud sõltumata pädeva reguleeriva asutuse tehtavast järelevalvest otsustavad ELTL artiklil 102 ja samal ajal ka riigisisesel konkurentsioigusel põhineva nõude üle tagastada taristu kasutustasu.

ELTL artiklist 102 tulenevad nõuded

- 45 Väärib meeldetuletamist, et ELTL artikli 102 punktides a ja c on nimetatud selliseid kuritarvitusi nagu need, mis seisnevad ebaõiglaste ostu- või müügihindade või muude ebaõiglaste tehingutingimuste otseses või kaudses kehtestamises ja kaubanduspartnerite suhtes erinevate tingimuste rakendamises võrdväärsete tehingute puhul.
- 46 ELTL artiklil 102 on vahetu õigusmõju isikutevahelistele suhetele ja sellest tulenevad õigussubjektidele õigused, mida liikmesriikide kohtud peavad kaitsma (vt selle kohta 30. jaanuari 1974. aasta kohtuotsus *BRT ja Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs*, 127/73, EU:C:1974:6, punkt 16, ning 28. märtsi 2019. aasta kohtuotsus *Cogeco Communications*, C-637/17, EU:C:2019:263, punkt 38).
- 47 ELTL artikli 102 täielik toime ja eriti selles artiklis sätestatud keelu soovitatav toime oleksid ohus, kui igaüks ei saaks nõuda sellise kahju hüvitamist, mis talle on tekitatud turgu valitsevas seisundis ettevõtja kuritarvitusega, mis võib konkurentsi piirata või kahjustada (28. märtsi 2019. aasta kohtuotsus *Cogeco Communications*, C-637/17, EU:C:2019:263, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 48 Nii on igaühel õigus nõuda tekitatud kahju hüvitamist, kui esineb põhjuslik seos kahju ja turgu valitseva seisundi kuritarvituse vahel, mis on ELTL artikli 102 kohaselt keelatud (28. märtsi 2019. aasta kohtuotsus *Cogeco Communications*, C-637/17, EU:C:2019:263, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 49 Igaühe õigus nõuda sellise kahju hüvitamist tugendab nimelt liidu konkurentsiniormide toimimist ja aitab ära hoida turgu valitseva seisundi kuritarvitusi, mis võivad konkurentsi piirata või kahjustada, aidates seega kaasa tõhusa konkurentsi säilitamisele liidus (28. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 50 Nendest kaalutlustest lähtudes tuleb analüüsida direktiivi 2001/14 artikli 30 lõike 2 ulatust ja nõudeid, mis tulenevad sellest liikmesriigi kohtule, kellele on ELTL artikli 102 alusel esitatud nõue tagastada taristu kasutustasu.

Direktiivi 2001/14 artikli 30 lõike 2 ulatus

- 51 Esiteks tuleb märkida, et direktiivi 2001/14 põhjendusest 46 nähtub, et raudteetaristu tõhusaks haldamiseks ning õiglaseks ja mittediskrimineerivaks kasutamiseks on vaja luua reguleeriv asutus, kes jälgib liidu õigusnormide rakendamist ning tegutseb kaebusi lahendava organina, ilma et see mõjutaks võimalust pöörduda kohtusse.
- 52 Direktiivi artikli 30 lõike 1 kohaselt on liikmesriigid kohustatud looma sellise asutuse, kelle poole võib direktiivi artikli 30 lõike 2 kohaselt pöörduda taotleja, kes leiab, et „teda on ebaõiglaselt koheldud, diskrimineeritud või muul viisil kahjustatud“ (9. novembri 2017. aasta kohtuotsus CTL Logistics, C-489/15, EU:C:2017:834, punkt 56).
- 53 Seega on kõigepealt direktiivi 2001/14 artikli 30 lõikes 2 ette nähtud õiguskaitsevahendit võimalik kasutada ainult „taotlejatel“. Viimati nimetatud mõiste, mis on määratletud direktiivi artikli 2 punktis b, hõlmab muu hulgas kõiki tegevusloa saanud raudteeveo-ettevõtjaid (vt selle kohta 24. veebruari 2022. aasta kohtuotsus ORLEN KolTrans, C-563/20, EU:C:2022:113, punkt 55) ning teisi füüsilisi või juriidilisi isikuid või üksusi, kellel on ärilistel põhjustel või avaliku teenuse osutamiseks vaja omandada taristu läbilaskevõime.
- 54 Seejärel nähtub direktiivi 2001/14 artikli 30 lõike 2 punktides a–f sisalduvast loetelust, et kaebuse võib esitada taristuettevõtjate või olenevalt olukorrast raudteeveo-ettevõtjate otsuste ja tegevuse peale niivõrd, kuivõrd need puudutavad juurdepääsu raudteetaristule, sh direktiivi II lisa punktis 2 nimetatud teenuseid. Täpsemalt võib artikli 30 lõike 2 punktide d ja e kohaselt vaidlustada otsuseid, mis puudutavad tasude kindlaksmääramise süsteemi või nende tasude taset või struktuuri, mida taotleja on või võib olla kohustatud taristu kasutamise eest maksma.
- 55 Lõpuks väärrib meeldetuletamist, et reguleeriva asutuse pädevus vaadata läbi artikli 30 lõikes 2 ette nähtud kaebusi on ainupädevus, kuid vajaduse korral teevad hilisemat kontrolli liikmesriigi kohtud, kes lahendavad tema otsuste peale esitatud kaebusi (vt selle kohta 9. novembri 2017. aasta kohtuotsus CTL Logistics, C-489/15, EU:C:2017:834, punkt 86).
- 56 Taotlejad on seega kohustatud pöörduma selle asutuse poole, kui nad soovivad saada hüvitist mis tahes kahju eest, mis on seotud taristu kasutustasudega, mille on kindlaks määranud taristuettevõtja või direktiivi 2001/14 II lisa punktis 2 nimetatud teenuste osutaja.
- 57 Teiseks tuleb märkida, et reguleeriva asutuse ainupädevus lahendada direktiivi 2001/14 artikli 30 lõike 2 kohaldamisalasse kuuluvaid mis tahes vaidlusi on tihedalt seotud raudteesektorile omaste tehniliste piirangutega.

- 58 Nimelt, nagu liidu seadusandja eelkõige direktiivi 2001/14 põhjenduses 40 meenutas, on raudteetaristu loomulik monopol. Selle piiratud läbilaskevõimet saab kasutada üksnes kindlaksmääratud arv ettevõtjaid, kes järgivad teenindusaegu, mille on neile eraldanud taristu käitajad, st asutused või ettevõtjad, kelle ülesanne on eelkõige sellele juurdepääsu korraldamine. Viimased on seega ülesehituse poolest turgu valitsevas seisundis võrreldes raudteeveo-ettevõtjatega.
- 59 Seda arvestades on direktiivi 2001/14 eesmärk – nagu nähtub eelkõige selle põhjendustest 5 ja 11 – kindlustada mittediskrimineeriv juurdepääs raudteetaristule. Direktiivi põhjenduses 16 on selle kohta märgitud, et tasude kindlaksmääramise süsteem ja läbilaskevõime jaotamise kord peaksid võimaldama raudteeteenuste pakkumise valdkonnas ausat konkurentsi (vt selle kohta 9. novembri 2017. aasta kohtuotsus CTL Logistics, C-489/15, EU:C:2017:834, punktid 36 ja 37).
- 60 Nagu nähtub Euroopa Kohtu praktikast, on raudtee reguleerivatele asutustele antud ainupädevus põhjendatud just nende eesmärkidega (vt selle kohta 9. novembri 2017. aasta kohtuotsus CTL Logistics, C-489/15, EU:C:2017:834, punkt 87) ja eeldab neile direktiivi 2001/14 artikli 30 lõigete 2, 3 ja 5 antud konkreetseid volitusi.
- 61 Nimelt võimaldavad need volitused reguleerivatel asutustel neid eesmärke saavutada ja vastata raudteetaristu tehnilistele nõuetele, millele on viidatud käesoleva kohtuotsuse punktis 58.
- 62 Mis puudutab direktiivi 2012/34, millega tunnistati kehtetuks ja asendati direktiiv 2001/14, siis on Euroopa Kohus leidnud, et reguleeriva asutuse pädevust teha järelevalvet direktiiviga kehtestatud õigusnormide kohaldamise üle võib teha omal algatusel ning see ei sõltu seega vaide või kaebuse esitamisest. Kohus täpsustas samuti, et selles direktiivis ette nähtud raudteetaristu tõhusaks majandamiseks ning õiglaseks ja mittediskrimineerivaks kasutamiseks on vaja luua asutus, kelle ülesanne on nii teha omal algatusel järelevalvet selle üle, kuidas raudteesektori ettevõtjad järgivad direktiivis ette nähtud õigusnorme, kui ka tegutseda kaebusi lahendava organina (vt selle kohta 3. mai 2022. aasta kohtuotsus CityRail, C-453/20, EU:C:2022:341, punktid 57 ja 60).
- 63 Seega, kui direktiivi 2012/34 artikli 55 alusel loodud reguleerivale asutusele esitatakse kaebus, siis see asjaolu ei mõjuta selle asutuse pädevust võtta vajaduse korral omal algatusel asjakohaseid meetmeid kehtivate õigusnormide mis tahes rikkumise heastamiseks (vt selle kohta 3. mai 2022. aasta kohtuotsus CityRail, C-453/20, EU:C:2022:341, punkt 61).
- 64 Need kaalutlused kehtivad ka direktiivi 2001/14 kohta, mille artikkel 30 vastab sisuliselt olulises osas direktiivi 2012/34 artiklile 56, millele on viidatud 3. mai 2022. aasta kohtuotsuse CityRail (C-453/20, EU:C:2022:341) punktides 57, 60 ja 61.
- 65 Sellest tuleneb täpsemalt, et vastavalt direktiivi 2001/14 artikli 30 lõigetele 2 ja 3 on reguleeriva asutuse ülesanne tegutseda samal ajal kaebusi lahendava organina ja teha omal algatusel järelevalvet selle üle, kuidas raudteesektori ettevõtjad direktiivis ette nähtud õigusnorme rakendavad. Direktiivi artikli 30 lõike 5 kohaselt on tal pädevus võtta vajaduse korral omal algatusel kõik vajalikud meetmed, et heastada kõnealuse direktiivi rikkumine.
- 66 Lisaks on viimati nimetatud sättes ette nähtud, et reguleeriva asutuse tehtud otsuste tagajärjed ei piirdu ainult tema lahendatava vaidluse pooltega, vaid kehtivad kõigi asjaomaste raudteesektori ettevõtjate suhtes, olgu need veo- või taristuettevõtjad. Sel viisil on reguleerival asutusel võimalik

tagada kõigi asjaomaste ettevõtjate võrdne juurdepääs taristule ja ausa konkurentsi säilimine raudteeteenuste osutamise sektoris (vt selle kohta 9. novembri 2017. aasta kohtuotsus CTL Logistics, C-489/15, EU:C:2017:834, punktid 94 ja 96).

- 67 Kolmandaks võimaldab direktiivi 2001/14 artikli 30 lõikes 2 ette nähtud kaebus, millele vajaduse korral järgneb reguleeriva asutuse poolt sellega seoses tehtud otsuste kohtulik kontroll, tagada turgu valitseva seisundi kuritarvitamist keelava ELTL artikli 102 järgimise.
- 68 Nimelt tuleneb juba direktiivi 2001/14 eesmärkidest, milleks on tagada mittediskrimineeriv juurdepääs taristule ausa konkurentsi tingimustes, ning sellest aspektist taristuettevõtjatele pandud kohustustest, et raudteeveo-ettevõtjad võivad reguleerivas asutuses viidata ELTL artikli 102 rikkumisele.
- 69 Direktiivis 2001/14 ette nähtud materiaalõigusnormid, eelkõige need, mis puudutavad taristu kasutustasude, sh direktiivi II lisa punktis 2 nimetatud teenustele kohaldatava hinnakirja kindlaksmääramist, aitavad kaasa ELTL artikliga 102 taotletavate eesmärkide saavutamisele.
- 70 Viimati nimetatud küsimuses on Euroopa Kohus korduvalt otsustanud, et taristuettevõtjad, kelle ülesanne on tasud kindlaks määrata ja neid koguda mittediskrimineerival viisil, ei pea mitte üksnes kohaldama raudteevõrgu kasutamise tingimusi selle võrgu kõigi kasutajate suhtes võrdselt, vaid ka tagama, et tegelikult kogutud tasud vastavad neile tingimustele (24. veebruari 2022. aasta kohtuotsus ORLEN KolTrans, C-563/20, EU:C:2022:113, punkt 53 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 71 Lisaks, nagu nähtub direktiivi 2001/14 artiklitest 9, 17 ja 24, ei piira raudteetaristule juurdepääsu reguleerivate sätete kohaldamine vahetult EL toimimise lepingust, eelkõige ELTL artiklist 102 tulenevate konkrentsinormide kohaldamist. Nii soovis liidu seadusandja kinnitada, et taristuettevõtjad on kohustatud järgima neid liidu esmase õiguse norme, kui nad teevad otsuseid läbilaskevõime jaotamise ja taristu kasutustasude kohta.
- 72 See järeldus kehtib eelkõige direktiivi 2001/14 II lisa punktis 2 nimetatud teenuste kohta. Nimelt ei tulene selle direktiivi artikli 5 lõikest 1 ja artikli 7 lõikest 7 mitte ainult see, et neid teenuseid tuleb osutada mittediskrimineerival viisil, vaid ka see, et kohaldatavate tariifide kindlaksmääramisel tuleb arvesse võtta konkrentsiolukorda raudteesektoris.
- 73 Reguleeriv asutus, kelle ülesanne on tagada, et nii taristuettevõtjad kui ka raudteeteenuste osutajad täidavad oma kohustusi, peab seega juhul, kui raudteeveo-ettevõtja on talle kaebuse esitanud, juba direktiivi 2001/14 artikli 30 lõike 2 sõnastuse kohaselt analüüsima ebaõiglast või diskrimineerivat kohtlemist ja mis tahes muud kahju, ning seda nii taristu kasutustasude või teenuste hindade kindlaksmääramise kui ka konkrentsiga seotud küsimustes.
- 74 Sellest tuleneb, et kui pädeva riigisisese reguleeriva asutuse poole on direktiivi 2001/14 artikli 30 lõike 2 alusel pöördutud, ei saa ta õiguspäraselt eitada oma pädevust menetleda ELTL artikli 102 väidetavat rikkumist põhjendusel, et selline riigisisene õigusnorm nagu AEG § 14f ei võimalda tal otsustada juba kogutud taristu kasutustasude õiguspärasuse üle.

Reguleerivale asutusele ja liikmesriigi kohtutele esitatavate kaebuste suhestumine

- 75 Direktiivi 2001/14 artikli 30 lõike 5 teises lõigus on ette nähtud, et reguleeriva asutuse otsus on siduv kõikidele pooltele, keda see puudutab, kuid see säte ei sisalda eeskirju nende võimaliku siduvuse kohta kohtutele, kellele on ELTL artikli 102 alusel esitatud nõue tagastada enamakstud taristu kasutustasu.
- 76 Vastab tõele, et 9. novembri 2017. aasta kohtuotsuse CTL Logistics (C-489/15, EU:C:2017:834) punktis 97 leidis Euroopa Kohus, et tsiviilkohtute pädevus teha riigisiseste tsiviilõigusnormide kohaselt otsus taristu kasutustasu tagastamise kohta piirdub olukorraga, kus reguleeriv asutus või tema otsust kontrolliv kohus on enne samuti riigisiseste õigusnormide alusel tuvastanud, et kasutustasu on raudteetaristule juurdepääsu reguleerivaid õigusnorme arvestades ebaseaduslik. Lisaks ilmneb sama kohtuotsuse punktides 84 ja 86, et see, kui kõigile liikmesriigi tsiviilkohtutele anda ülesanne vahetult kohaldada raudteed käsitlevaid õigusnorme, mis tulenevad direktiivist 2001/14, eiraks selle direktiivi artikliga 30 reguleerivale asutusele antud ainupädevust.
- 77 Kohtuasi, milles see kohtuotsus tehti, ja seega Euroopa Kohtule esitatud eelotsusetaotlus puudutasid siiski raudteeveo-ettevõtja ja taristuettevõtja vahelist vaidlust seoses raudtee kasutustasude tagastamise nõudega, mis põhines Saksa tsiviilõiguse sätetel, mis võimaldasid sisuliselt tsiviilkohtul hinnata nende tasude suurust *ex æquo et bono*. Seevastu käesoleval juhul ei pea eelotsusetaotluse esitanud kohus ODEG esitatud taristu kasutustasude tagastamise taotluse üle otsustamisel kohaldama mitte Saksa tsiviilõigust, vaid liidu esmase õiguse sätet, nimelt ELTL artiklit 102 ja samal ajal riigisisese konkurentsioiguse vastavaid sätteid.
- 78 Lisaks, kuigi taristu kasutustasude kontroll liikmesriigi tsiviilõigusnormide alusel, mis ei ole seotud direktiivis 2001/14 ette nähtud õigusnormidega, on juba oma olemuselt vastuolus raudteetranspordi sektori tehniliste nõuetega, selle direktiivi eesmärkidega ja reguleeriva asutuse ülesannetega, mida on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktides 58–60, ei saa see olla nii juhul, kui nende suurus vaidlustatakse ELTL artikli 102 alusel, nagu nähtub eelkõige käesoleva kohtuotsuse punktides 71–73.
- 79 Seega selleks, et säilitada ELTL artikli 102 täielik toime, ja täpsemalt selleks, et tagada taotlejatele tõhus kaitse konkurentsioiguse rikkumise kahjulike tagajärgede eest, ei või direktiivi 2001/14 artikliga 30 reguleerivale asutusele antud ainupädevus takistada pädevatel riigisisestel kohtutel teha otsus ELTL artikli 102 alusel esitatud nõude kohta tagastada väidetavalt enamakstud taristu kasutustasu.
- 80 Võttes arvesse raudteevõrgu järjepideva haldamise nõudeid, mida on meenutatud eelkõige käesoleva kohtuotsuse punktides 57–66, ei ole viimati nimetatud sättega siiski kuidagi vastuolus see, kui säilitatakse reguleeriva asutuse ainupädevus teha otsus talle direktiivi 2001/14 artikli 30 lõike 2 alusel lahendamiseks esitatud vaidluste kõikide aspektide suhtes, kui alljärgnevatest kaalutlustest ei tulene vastupidist.
- 81 Seega, kui raudteeveo-ettevõtja soovib ELTL artikli 102 alusel saada tagasi väidetavalt enamakstud taristu kasutustasud, peab ta enne igasugust pädevate riigisiseste kohtute poole pöördumist pöörduma riigisisese reguleeriva asutuse poole nende õiguspärasuse küsimuses.
- 82 Pealegi on Euroopa Kohus juba leidnud, et õigusnormidega kehtestatud kohustus võib olla asjakohane selleks, et hinnata ELTL artikli 102 tähenduses kuritarvitust, mille on toime pannud turgu valitsev ettevõtja, kelle suhtes kehtivad sektoripõhised õigusnormid (vt selle kohta

14. oktoobri 2010. aasta kohtuotsus Deutsche Telekom vs. komisjon, C-280/08 P, EU:C:2010:603, punkt 224, ja 25. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Deutsche Telekom vs. komisjon, C-152/19 P, EU:C:2021:238, punkt 57).

- 83 Seega selleks, et täita raudteesektori toimimisega seotud tehnilisi nõudeid ja säilitada taristule juurdepääsu reguleerivate õigusnormide soovitatav toime, tagades samas ELTL artikli 102 järgimise ja selle täieliku toime, on riigisisised kohtud, kellele on esitatud nõue tagastada enammakstud taristu kasutustasud, kohustatud tegema lojaalset koostööd riigisiseste reguleerivate asutustega. Sellest tuleneb, et kuigi nende asutuste otsused ei ole kohtutele siduvad, peavad kohtud neid arvesse võtma ning põhjendama oma otsuseid lähtuvalt faktilistest ja õiguslikest hinnangutest, mille need asutused on andnud neile esitatud vaidlusele ja eelkõige asjakohaste sektoripõhiste õigusnormide kohaldamisele konkreetses asjas.
- 84 Sellega seoses tuleb rõhutada, et käesoleva kohtuotsuse punktides 81 ja 83 esile toodud nõuded, mis puudutavad eelnevat pöördumist riigisisese reguleeriva asutuse poole ning lojaalset koostööd selle asutuse ja liikmesriigi kohtute vahel, võimaldavad vältida – erinevalt olukorrast, mis oli kõne all kohtuasjas, milles tehti 8. juuli 2021. aasta kohtuotsus Koleje Mazowieckie (C-120/20, EU:C:2021:553), ja millele Euroopa Kohus viitas selle kohtuotsuse punktis 54 – reguleeriva asutuse ülesande ja samas ka direktiivi 2001/14 artikli 30 soovitava toime kahjustamist, kui liikmesriigi kohtutele esitatakse nõue ELTL artikli 102 alusel.
- 85 Viimati nimetatud sätte täieliku toime tagamiseks ei ole liikmesriigi kohtud, kellele on sellel alusel esitatud nõue tagastada enammakstud taristu kasutustasud, kohustatud ootama pädeva reguleeriva asutuse otsuste suhtes algatatud kohtumenetluste tulemust.
- 86 Samad kaalutlused kehtivad ka juhul, kui liikmesriigi kohus peab vastavalt määruse nr 1/2003 artikli 3 lõikele 1 kohaldama samal ajal nii ELTL artiklit 102 kui ka riigisisese konkurentsioiguse vastavaid sätteid.
- 87 Lisaks, mis puudutab põhikohtuasja, siis väärrib meeldetuletamist, et käesoleva kohtuotsuse punktides 24 ja 26 mainitud otsustes piirdus Bundesnetzagentur sellega, et tuvastas põhikohtuasjas kõne all oleva taristule juurdepääsu tasu määra õigusvastasuse üksnes edasiulatuvalt. Siiski, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 74, ei saa see asutus juhul, kui tema poole on pöördutud direktiivi 2001/14 artikli 30 lõike 2 alusel, õiguspäraselt eitada oma pädevust otsustada minevikus kogutud taristu kasutustasude õiguspärasuse üle.
- 88 Kõiki eespool toodud kaalutlusi silmas pidades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2001/14 artiklit 30 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus see, kui liikmesriigi kohtud kohaldavad ELTL artiklit 102 ja samal ajal riigisisest konkurentsioigust selleks, et lahendada nõue tagastada taristu kasutustasud, kuid seda siiski tingimusel, et pädev reguleeriv asutus on enne teinud otsuse kõnealuste kasutustasude õiguspärasuse kohta. Sellega seoses on kohtutel lojaalse koostöö kohustus ning nad on kohustatud selle asutuse otsuseid hindamiselemendina arvesse võtma ja põhjendama oma otsuseid lähtuvalt kõigist neile esitatud toimiku materjalidest.

Teine küsimus

- 89 Esimesele küsimusele antud vastust arvestades ei ole teisele küsimusele vaja vastata.

Kohtukulud

- 90 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2001. aasta direktiivi 2001/14/EÜ raudtee infrastruktuuri läbilaskevõime jaotamise ja tasude kehtestamise kohta raudtee infrastruktuuri kasutamise eest (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2007. aasta direktiiviga 2007/58/EÜ) artiklit 30

tuleb tõlgendada nii, et

sellega ei ole vastuolus see, kui liikmesriigi kohtud kohaldavad ELTL artiklit 102 ja samal ajal riigisisest konkurentsioigust selleks, et lahendada nõue tagastada taristu kasutustasud, kuid seda siiski tingimusel, et pädev reguleeriv asutus on enne teinud otsuse kõnealuste kasutustasude õiguspärasuse kohta. Sellega seoses on kohtutel lojaalse koostöö kohustus ning nad on kohustatud selle asutuse otsuseid hindamiselemendina arvesse võtma ja põhjendama oma otsuseid lähtuvalt kõigist neile esitatud toimiku materjalidest.

Allkirjad